

власних малюнків до теми спілкування. При відборі картин для обговорення необхідно враховувати принципи: врахування ідейного змісту картини та її вихованій вплив; на картині не повинно бути великої кількості діючих персонажів і предметів; картина повинна відповідати віковим особливостям учнів і бути доступною для них (І. М. Соловійов, Н. М. Стадненко).

Зазначені методичні визначення є основоположними для нашого дослідження, оскільки діти із особливостями психофізичного розвитку потребують інтенсивного корекційного навчання.

Список використаної літератури

1. Вавіна Л. С. Концептуальні підходи до мовної освіти учнів спеціальних шкіл / Л. С. Вавіна // Дефектологія. – 2001. – № 3. – С. 7–10
2. Кащенко В. П. Педагогическая коррекция : Книга для учителей / В. П. Кащенко. – М., 1992. – 222 с.
3. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини / Т. О. Піроженко : Монографія : ТОВ Нора-принт, 2002. – 309 с.

Людмила Кашуба. Особенности использования изобразительного искусства в процессе развития связной речи детей из психофизическими отклонениями.

В статье рассмотрено теоретические аспекты внедрения в процесс развития связной речи детей с психофизическими отклонениями инновационных технологий с использованием средств изобразительного искусства.

Ключевые слова: дети с отклонениями психофизического развития, связная речь, наглядные средства, изобразительное искусство, образное мышление, фасилитированная дискуссия.

Liudmyla Kashuba. Features of fine art is use in the process of developing of a coherent speech of children with mental and physical disabilities

The article deals with the problem of the theoretical aspects of the introduction of the innovative technologies with the help of Fine Arts into the speech development of the children with psychophysical violation.

Key word: children with psychophysical violation, speech development, visual aids, fine arts, imaginative thinking, facilitative discussion.

УДК 378: 81'271

К. Я. Климова

ПРОБЛЕМА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК СЛОВЕСНИКІВ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Автором здійснено спробу розкрити зміст поняття «креативність»; відстежити взаємозв'язок інтелектуального і матеріального компонентів навчального середовища ВНЗ як умови формування креативності студентів; охарактеризувати ефективні форми співпраці ВНЗ зі школою у забезпеченні процесу безперервної мовної освіти та формуванні творчої мовнокомунікативної особистості.

Ключові слова: креативна особистість, навчальне середовище ВНЗ, безперервна мовна освіта.

Постановка проблеми. Фахова підготовка студентів педагогічних факультетів, як Першовчителів рідної мови (перифраз М. Вашуленка), цілком закономірно передбачає формування в них високого рівня професійної компетенції. Майбутні класоводи повинні не тільки мати ґрунтовні знання про норми сучасної української літературної мови, а й уміти творчо використовувати їх у професійно спрямованому дискурсі. Отже, творчість є однією з визначальних рис компетентної мовнокомунікативної особистості сучасного педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «креативність» у сучасних тлумачних словниках української мови визначається як творча новаторська діяльність, спроможність швидко вирішувати проблемні ситуації, породжувати оригінальні ідеї, створювати суспільно значущі духовні і матеріальні цінності. Креативна особистість чітко уявляє кінцевий продукт свого задуму, визначає послідовні кроки для його реалізації. Креативність цілком слушно ототожнюють з творчістю. Абсолютну синонімічність цих слів підтверджує й етимологія: слово «креативність» походить від латинського «creatura» – «твір».

Загальним рисам, притаманним креативній (творчій) особистості вчителя, присвячено чимало наукових праць українських і зарубіжних учених. Зупинимося на декількох. Автори колективної монографії у галузі психології «Розвиток творчої активності майбутніх педагогів: теорія і практика» (Е. Карпова, В. Нестеренко, О. Листопад, Н. Кононенко, Т. Койчева) [1] докладно проаналізували погляди українських та зарубіжних дослідників на креативність як універсальну загальну творчу здібність особистості (у структурі інтелектуальних здібностей). Креативній особистості притаманні оригінальність, сприйнятливність, метафоричність (М. Холодна). Креативна особистість спроможна ставити проблему, генерувати ідеї, виявляти гнучкість думки, аналізувати, синтезувати, пропонувати нестандартні, оригінальні способи вирішення завдань (Дж. Гілфорд), відчуваючи при цьому всі труднощі, будувати здогади, висувати гіпотези (П. Торранс). Креативній особистості властиві самостійна когнітивна (пізнавальна) діяльність, емоційність, відсутність меркантильних інтересів. Проблема формування творчої особистості студентів розглядається також у навчальному посібнику З. Слєпкань «Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі». Автор, узагальнюючи дослідження багатьох вчених (В. Андрєєв, Л. Виготський, О. Кульчицька, В. Моляко, А. Спіркін та ін.), виділяє, окрім вищезазначених якостей креативної особистості, такі як: незалежність, висока працелюбність, інтуїція, схильність до гри, дотепність, вміння долати інерцію мислення, переносити знання і досвід у нові ситуації, здатність до самоуправління [2, с. 78].

Мета статті. Беззаперечна актуальність проблеми формування креативних якостей студентів зумовила мету цієї статті – окреслити важливі аспекти проблеми фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи як словесників у контексті формування креативної особистості сучасного педагога. Поставленої мети можна, на наш погляд, досягти, якщо вирішити ряд

завдань: 1) розкрити зміст поняття «креативність» у площині проблеми формування мовнокомунікативної особистості майбутнього вчителя початкових класів; 2) відстежити взаємозв'язок інтелектуальної і матеріальної складових навчального середовища ВНЗ як умови формування креативності майбутніх учителів у ході науково-дослідної та індивідуально-самостійної навчальної роботи з української мови; 3) охарактеризувати традиційні форми співпраці ВНЗ зі школою у забезпеченні процесу безперервної мовної освіти та формуванні творчої комунікативної особистості.

Виклад основного матеріалу. Відмітні риси креативної комунікативної особистості повною мірою формуються у майбутніх фахівців сфери освіти протягом навчання у ВНЗ. З креативністю (творчістю) студентів безпосередньо пов'язане таке поняття, як *навчальне середовище, створене у ВНЗ*.

Формування креативності студентів педагогічних університетів перш за все відбувається у навчальному середовищі. *Навчальне середовище* ВНЗ як система у своїй структурі передбачає поєднання двох компонентів: інтелектуального (формування професійних компетенцій студентів у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і студентів) і матеріального (просторі лекційні аудиторії, комп'ютерні класи, інтерактивні мультимедіа-системи, сенсорні дошки, навчальні комп'ютерні програми, навчально-методична та лексикографічна література в бібліотеках та кабінетах кафедр тощо). Створення у педагогічному ВНЗ навчального середовища, яке відповідає вимогам сучасної вищої освіти, є, на нашу думку, обов'язковою умовою формування креативності майбутніх учителів у ході науково-дослідної, індивідуально-самостійної навчальної роботи (зокрема з української мови). Інтелектуальна та матеріальна складові навчального середовища повинні бути взаємовідповідними. Наведемо приклади. Інформаційно-комп'ютерна компетентність майбутнього педагога, що передбачає застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у науково-дослідній та індивідуально-самостійній навчальній роботі з української мови, формується за наявності комп'ютерного забезпечення і висококваліфікованих викладачів-консультантів. Лекція, як провідна форма навчання у ВНЗ, викликає у студентів більший інтерес до теми і до навчальної дисципліни в цілому, якщо її інформативний обсяг та емоційне навантаження збільшуються завдяки сучасним засобам наочності, органічно поєднаним з ораторською майстерністю викладача. Неабияку роль в організації творчої діяльності студентів відіграє рекомендована викладачем джерельна база для самопідготовки з курсу української мови та самовдосконалення: багатство фондів у поєднанні з облаштованістю університетської бібліотеки та компетентністю бібліотечних працівників значно оптимізують науково-дослідну й індивідуально-самостійну навчальну роботу майбутніх учителів.

Суб'єктно-діяльнісне навчання у ВНЗ, яке прийшло на зміну інформаційно-трансляційному, аж ніяк не зменшило *ролі викладача* у формуванні творчих особистостей студентів як завтрашніх фахівців. Викладач-науковець, педагог так само залишається прикладом для наслідування, а

суб'єкт-суб'єктний характер його професійного спілкування зі студентами полягає у консультуванні та координації їх самостійної дослідницької та навчальної діяльності.

Формуючи креативність студентів педагогічного факультету на заняттях з курсу української мови, викладачеві слід урахувувати декілька факторів:

1) вікові особливості студентського віку як визначального періоду соціалізації особистості; 2) шкільний досвід творчої діяльності студентів, сформований системою форм позакласної роботи з української мови; 3) індивідуальний креативний потенціал майбутнього педагога. Розкриємо зміст факторів. Розвиток студента на кожному курсі має специфічні особливості (свій комплекс фізичних, когнітивних, психо-емоційних рис): у перший рік навчання відбувається адаптація до навчально-виховного процесу ВНЗ; другокурсники характеризуються періодом напруженої навчальної діяльності, отримують загальну підготовку, визначаються у своїх інтелектуальних потребах; на третьому курсі активно зростає інтерес до самостійної дослідницької діяльності, з-поміж студентів вирізняються творчо обдаровані, здібні до наукової роботи особистості; студенти четвертого — шостого курсів — випускники, що отримують дипломи бакалавра, спеціаліста, магістра, апробують отримані знання й уміння під час проходження виробничих практик, а курсові, дипломні (кваліфікаційні), магістерські роботи мають виразну професійну спрямованість.

Природним прагненням майбутнього вчителя як суб'єкта педагогічного спілкування є бажання постійно розвиватися, вдосконалюватися, бути у творчому пошуку. Процес формування креативної мовної особистості безперервний – постійне мовне самонавчання й самовдосконалення притаманне багатьом компетентним учителям початкових класів. Потяг до мовної творчості з'являється у них, як правило, ще в дитячому віці, здебільшого під впливом дорослого оточення (батьків і старших членів родини, вихователів дошкільних закладів, учителів, керівників шкільних гуртків), художньої літератури, театру, ЗМІ. Оскільки всі функції мовлення формуються до 17 років, слід урахувувати, що кожен першокурсник, прийшовши на педагогічний факультет університету зі школи, вже тією чи іншою мірою володіє чотирма видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, говорінням, читанням, письмом. Як мовленнєві авторитети, вчителі, беззаперечно, впливають на рівень комунікативних якостей мовлення школярів: діти залучаються до виконання творчих завдань з української мови як на уроках, так і в позаурочний час.

Отже, формування креативності студентів закономірно спирається на здобутий молоддю шкільний досвід. Розвиткові творчих здібностей обдарованих учнів сприяє система різноманітних форм позакласної роботи з української мови, таких як: олімпіади, конкурси читців, юних поетів, знавців української мови (шкільні, міські, обласні та всеукраїнські); мовно-літературні вечори, наукові конференції, круглі столи, присвячені Дню української мови та писемності, творчості літераторів, діяльності мовознавців; робота гуртків з української мови (тематичних та широкопрофільних).

Як правило, молоді люди, що брали участь у різних формах позакласної роботи з української мови у шкільному віці, продовжують самостійну дослідницьку діяльність, вступивши до педагогічного ВНЗ. Тут на базовому рівні (перший-другий роки навчання) закладаються основи подальшого творчого професійного саморозвитку студентів – майбутніх учителів початкових класів: 1) виконуються завдання дослідницького характеру, передбачені модульними робочими програмами з курсів: «Сучасна українська мова», «Українська ділова мова», «Українська мова професійного спрямування», «Основи культури і техніки мовлення», «Культура мови і виразне читання», «Українська мова. Культура мови і практична стилістика»; спецкурсів і спецсеминарів, факультативів з українського правопису; 2) молодь залучається до роботи студентських наукових гуртків і проблемних груп. Поглиблений рівень самостійної дослідницької роботи на третьому-п'ятому курсах та в магістратурі стимулює інтерес до науки, прагнення до науково-дослідної діяльності в окремих обдарованих студентів – майбутніх учених. Назвемо основні форми цієї діяльності: 1) написання дипломної (кваліфікаційної), магістерської роботи з проблем лінгводидактики (для спеціальностей «Початкове навчання», «Початкова освіта»); 2) виступ на університетській, всеукраїнській науковій студентських конференціях з проблем культури українського професійного мовлення, методики викладання української мови у початкових класах тощо, публікація тез, статті у збірнику матеріалів; 3) участь в університетському, всеукраїнському конкурсах студентських наукових робіт; 4) участь в олімпіаді з української мови (університетського, всеукраїнського рівнів) – для студентів I–II курсів нефілологічних факультетів.

Висновки. Безперервність процесу мовної освіти забезпечена передусім тісним взаємозв'язком школи і ВНЗ. Таким чином, формуючи креативну мовну особистість студентів – майбутніх учителів початкової школи, викладачі керуються таким дидактичними принципами успішного навчання мови, як наступність і перспективність, зв'язок теорії з практикою та іншими.

У рамках однієї статті неможливо повною мірою відобразити всі аспекти проблеми фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи як словесників у контексті формування креативної мовнокомунікативної особистості сучасного педагога. Докладного висвітлення потребує зокрема проблема формування креативності майбутніх класоводів засобом виробничої практики з української мови у початкових класах.

Список використаної літератури

1. Розвиток творчої активності майбутніх педагогів: теорія і практика : Монографія / Колектив авторів у складі : Е. Е. Карпова, В. В. Нестеренко, О. А. Листопад, Н. В. Кононенко, Т. І. Койчева – О., 2005. – 306 с.
2. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2005. – 239 с.: іл.

Екатерина Климова. Проблема профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы как словесников в контексте формирования креативности современного педагога.

Автор осуществляет попытку раскрыть содержание понятия «креативность» в контексте проблемы формирования будущего учителя начальных классов; проследить взаимосвязь интеллектуального и материального компонентов обучающей среды вуза как фактора, формирующего креативность студентов; охарактеризовать эффективные формы сотрудничества вуза и школы в обеспечении процесса непрерывного языкового образования и в формировании творческой языковой личности.

Ключевые слова: креативная личность, обучающая среда вуза, непрерывное языковое образование.

Kateryna Klymova. Problem of professional training for future teachers of elementary school as linguists in terms of forming creativity and communicative personality of a modern teacher.

The article highlights «creativity» term content from the perspective of forming language and communicative personality among the prospective teachers at elementary school. It deals with interrelation between intellectual and material components of educational environment at higher educational establishments, i.e. the condition of forming creativity among the students, and also with effective forms of cooperation of higher educational establishments and schools in order to ensure the process of uninterrupted language education and to form creative language and communicative personality.

Key-words: creative language and communicative personality, educational environment at higher educational establishment, uninterrupted language education.

УДК 371.385.4+630*2

Ю.В. Міщай

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ УЧНІВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА

У статті акцентовано увагу на проблемі формування та розвитку дослідницьких умінь та навичок школярів, розкрито особливості організації навчально-дослідницької діяльності школярів в умовах учнівського лісництва, окреслено напрями реалізації даної діяльності шляхом залучення школярів до проведення фенологічних спостережень, участі у екологічних проектах, експедиціях, природоохоронній роботі.

Ключові слова: навчально-дослідницька діяльність, учнівське лісництво, фенологічні спостереження, екологія, екологічна стежка, експедиція, проект, лісовідновлювальні роботи, природоохоронна діяльність.

Постановка проблеми. Процес реформування сучасної освіти супроводжується якісними змінами в теорії і практиці навчально-виховного середовища. Поступово освіта спрямовується на компетентнісний підхід, який зумовлює принципові зміни в організації освітньо-виховного процесу, його орієнтацію на практичні результати та розвиток дослідницьких умінь та навичок школярів. Окрім того, актуалізується питання розвитку творчої особистості, творчої активності молоді та необхідності створення для цього відповідних умов. Головне, щоб умови сприяли народженню у процесі творчої